

KEIZER KAREL V.

1500—1558.

Deze Deutsche Keizer, Koning van Spanje en Heer der Nederlanden, die den stouten droom droomde, het oude rijk van Karel den Grooten onder zijn scepel te vereenigen, was in meer dan één opzicht een buitengewoon vorst, die bovendien in een van de meest buitengewone tijdperken der geschiedenis leefde.

Acht jaar vóór zijn geboorte was Amerika ontdekt; nauwelijks rustten de keizerlijke teugels in zijn handen, of de Reformatie ontroerde de volken; een oude wereld stortte in puin en een nieuwe begon te verrijzen.

Karel V was een verklaarde tegenstander der Hervorming, en als Heer der Nederlanden heeft hij die scherpe en bloedige plakaten uitgevaardigd, die we niet anders dan met ontroering kunnen lezen. De hals der mannen werd bedreigd met het zwaard van den beul, en de vrouwen werden bedreigd met levende begraving, indien zij aan het gezag van de Kerk en van den Paus dorsten te tornen, terwijl de geschriften van Luther, en de vertaling des Bijbels, op doodstraf werden verboden.

Doch het baatte niet, want het heilige vuur, dat de harten der martelaren doorgloeide, was sterker dan het vuur, dat hun lichamen verkoolde; uit de vlammen rezen de Psalmen op, en het bloed der martelaren werd het zaad der Kerk van Christus.

Toch was Karel V geen bloeddorstige dweeper, maar hij was een staatsman, een diplomaat, en had altoos de belangen van zijn Huis in het oog. Hij ijverde voor het Pauselijk gezag, en zond terzelfder tijd een sterk leger naar het Zuiden om aan Paus Clemens VII een geduchte kastijding toe te dienen. Zijn soldaten namen stormenderhand de stad Rome, en terwijl de Paus, op den Engelenberg ingesloten, genoodzaakt was, met den Keizer vernederende onderhandelingen aan te knopen, vlamden in hetzelfde jaar te Praag en te München de martelaren op ter eere van het Pauselijk gezag.

Het was inderdaad een zonderlinge en vreemde, raadselachtige en schrikwekkende wereld, waarin Karel V ademaalste. Zijn soldaten plunderden Rome, drongen tot de graven der Pausen door, en stroopten het lijk van Julius II den gouden ring van den vinger, terwijl Luther, die zich slechts tegen den levenden Paus had verzet, door den Keizer vogelvrij werd verklaard. De keizerlijke heerschzucht werd machtig gestreeld door de gedachte, dat de smadelijke gang, eens door een Duitschen Keizer naar Canossa gedaan, door den Paus zou worden herhaald. Aan den anderen kant vreesde de sluwe vos, dat de toorn en verontwaardiging der Roomschen hem menigen gevaarlijken vijand zou kunnen verwekken, en met verheffing van stem sprak hij zijn ernstig misnoegen uit over het schandelijk gedrag van zijn eigen troepen.

Om de maat vol te meten, en het krachtigst bewijs te geven voor zijn gehoorzaamheid aan de Kerk, liet de Keizer in de kathedralen van zijn uitgestrekt rijk openbare gebeden doen voor de bevrijding van den Paus, die in zijn burcht was opgesloten door het Keizerlijk leger, terwijl deze gebeden Karel den Vijfde evenmin verhinderden, de gevangenschap van den Heiligen Vader ten eigen bate te exploiteeren, en er uit te halen, wat er uit te halen was.

De Keizer was een populair man. Hij sprak deftig met de Spaansche hidalgo's en joviaal met de Vlaamsche wevers, boertig met de Duitschers en geestig met de Italianen.

Bovendien bezat hij groote militaire bekwaamheden. Alva, die verstand had van 't vak, zeide: „Karel V werd als soldaat geboren."

Dat was geen hoofsche vleierij, maar de werkelijke meening van den ijzeren hertog, terwijl de keizer er met geen gering zelfbewustzijn aan toevoegde: „De drie eerste veldheeren van mijn tijd zijn: ik zelf, hertog Alva en de conne-table Montmorency."

Een strijd op leven en dood heeft hij in 1525 gevoerd met den Franschen koning Frans I, en in een der prachtvolle zalen van het paleis te Madrid stond hij, gekleed in het zwarte fluweel, op tijdingen van het oorlogsveld te wachten.

De kroniekschrijver teekent ons zijn gestalte en het geheele verloop van dit wachten, dat een historische betekenis heeft gekregen.

De keizer, zegt de kroniekschrijver, was van middelbare grootte; zijn voorhoofd was breed en gebiedend; en die donkerblauwe oogen, vol hoogheid en kracht, gaven een zekeren glans aan dat onschone gelaat, waarvan de leelijke mismaakte onderkaak een erfdeel was van zijn vaderen.

De keizer dacht er aan, dat zijn veldheer Pescara had geschreven: „Wij zullen overwinnen of sterven!" en zijn gelaat beefde van spanning en pijnigend ongeduld, toen een ijlode, die zijn paard halfdood had gereden, aan de poort van het paleis verscheen.

„Van waar?" vroeg de portier.

„Van Lombardije!"

De bode werd ijlings binnengelaten. En zijn tijding geleeke eenigszins op die van Cuschi aan Koning David: „De vijanden mijns heeren des Konings, en allen, die tegen u ten kwade opstaan, moeten worden als die jongeling!"

Het was een ontzaglijke tijding, die de ruiter, door Pescara afgezonden, bracht. De Franschen waren niet verslagen, maar verpletterd; hun dapperste krijgslieden bedekten de vlakke bij Pavia als de havergarven het stoppelveld in den oogsttijd; Frans I was onder de gevangenen, en Pescara en Freundsberg hadden een volkomen overwinning behaald.

Roerloos, als een zuil, stond daar de achter-kleinzoon van Karel den Stouten. Het bloed scheen in zijn aderen te stollen. Hij zweeg; niemand sprak; vol eerbied staarden hem zijn hovelingen aan.

Toen haalde de Keizer diep adem, en mompelde: „De Koning van Frankrijk mijn gevangene!"

Hij verdween in zijn slaapkamer, om neer te knielen voor het beeld der Heilige Maagd, terwijl hartstochtelijke dankzeggingen over zijn lippen vloëiden. Een schitterende toekomst ontrolde zich voor zijn verbaasden blik; zijn keizerlijke hand zou zich beschermend uitstrekken over de Roomsche Kerk, die door een gewezen monnik werd bedreigd; hij zou het Kruis planten op de moskeeën van Constantinopel, het Heilige Graf heroveren, en de luister der kerk zou moeten dienen, om zijn eigen luister te verhoogen.

Want om zijn eigen roem was het Karel V te doen, en aan de bloedige lauweren, die op het oorlogsveld worden gehaald, heeft het hem niet ontbroken.

Zijn energie en veerkracht, zijn koelbloedigheid en onstuimigheid maakten hem tot den gunsteling van het volk, tot den gevierden held van zijn leger, en tot den meest gevreesden vorst van Europa.

De vermetele snelheid, waarmede hij het oproer van zijn geboortestad Gent dempte; de geestdrift, waarmede hij van het ziekbed opsprong, om de Protestanten van het Smalkaldisch Verbond bij Mühlberg te verpletteren; de onaanvaardbaarheid, waarmede hij 60.000 zijner soldaten in een winterbeleg voor het onneembare Metz offerde — dat alles schonk glans en glorie en majesteit aan een man, die niet alleen een zwaard, maar ook een keizersscepel hanteerde.

Hij was in den oorlog even goed een strateeg als een taktikus; hij was volkomen op de hoogte van hetgeen een veldleger noodig had, en zijn zorgen strekten zich niet alleen tot zijn veldtochten uit, maar ook tot die stoutmoedige tochten over zee, naar Noord-Afrika, om den keizerlijken standaard te planten in het woestijnzand van Tunis en Marokko.

Aan dat alles verbond Karel V den onverschrokken moed

van den ridder uit den ouden tijd, al zou men zich deerlijk vergissen, wanneer men bij dezen keizerlijken ridder ridderlijkheid zou zoeken.

Hij trok de schouders op voor de ridderlijkheid der Middeleeuwen; edelmoedigheid was een woord, dat in zijn woordenboek niet gevonden werd; de man was onvertrouwbaar als het schuivende oeverzand, en al is het waar, dat hij het keizerlijke vrijgeleide, aan Luther op diens tocht naar Worms gegeven, niet verbroken heeft, later moet hij het hebben betreurd. Hij bedroog de tegenstanders, die op zijn woord bouwden; hij verdrukte de weerloozen, en leidde den ongelukkigen, godvruchtigen keurvorst, Johan den Standvastige, als een beer aan een ketting rond.

Terwijl de zon nooit onderging over zijn staten, en zijn Spaansche vloten het zilver van Peru en Mexico overbrachten naar Europa, kon de keizer toch moeilijk over honderd gulden heenstappen.

De drie soldaten, die met levensgevaar de Elbe overzwommen, om voor hem de booten te halen, die de overwinning van Mühlberg mogelijk maakten, werden ieder met een wambuis, een paar kousen en vier kronen beloond, terwijl de keizer meende, dat hij al buitengewoon royaal was geweest.

Zijn omgeving klaagde over zijn gierigheid, maar hij noemde het een gepaste zuinigheid, en zijn hooge ambtenaren moesten er wat bij zien te verdienen, daar zij er anders onmogelijk konden komen.

Hij heeft grooten voorspoed gekend, doch ook de tegenwoordigheid is zijn troon niet voorbijgegaan. Terwijl hij zich gereed maakte, om aan het Duitsche Protestantisme den genadeslag te geven, verhief het zich onder de leiding van den stoutmoedigen Maurits van Saksen plotseling tot een ongekende kracht, en Karel V moest in een armoedig vrouwengewaad vluchten, om niet in de handen der Protestanten te vallen. Het geheele weefsel, door de vaardige keizershand geweven, werd als spinrag verscheurd, en binnen vijf-en-twintig dagen verbleekte de glans eener keizerlijke regeering van vijf-en-twintig jaren!

Toen begon hij zich oud te gevoelen, al was hij nog niet ouder dan ruim vijftig jaren. De Turk drong op aan de Hongaarsche grenzen; de Paus, dien hij eens als zijn vazal had behandeld, zette hem thans die smadelijke behandeling betaald, door hem in zijn trots te kwetsen; hij voelde zich teleurgesteld, vernederd, geslagen, en te Brussel deed hij in 1555 plechtig afstand van de regeering.

De Keizer, die eens in de arena te Madrid zijn stier even goed velde als de vlugste matador, was inderdaad oud geworden. Verlamd aan handen, knieën en enkels, leunde hij met de eene hand op een houten krukje, en met de andere hand op den schouder van een jongen, slanken man: den twee en twintigjarigen Prins Willem I van Oranje, om voor den laatsten keer de Algemeene Staten van de Zeventien Provinciën der Nederlanden toe te spreken.

En van Brussel rok hij naar zijn vrijwillig St. Helena: naar het Spaansche klooster St. Just bij Placentia, om er na te denken over de broosheid van alle aardsche heerlijkheid, en er te sterven.

L. P.

V A R I A.

Leer om leer.

„Je melk, boertje, is erg dun;”
— „Dat kan geen kwaad,
Want u moet weten, ik ben homopaath.” —
„Ik ook, maar als ge dat hierbij wilt halen,
Wensch ik je ook homopatisch te betalen.”

VRAGENBUS.

Mej. T. W. te H. — De *zenuwtoevallen*, waarover u schrijft, kunnen van epileptischen of hysterischen aard zijn. Bij de laatste soort is het bewustzijn niet gestoord. Lach-, ween- en zenuwkrampen, flauwvallen, ongevoeligheid der huid, hartkloppingen, hevige zenuwpijnen, zelfs bloedopgeven en verlammingen komen bij hevige graden van *hysterie* voor, zoodat zelfs een deskundige soms in twijfel kan zijn, of niet een of ander orgaan werkelijk ernstig ziek is. Gewoonlijk verdwijnen echter na korten tijd alle ziekte-verschijnselen, om na een periode van gezondheid opnieuw op te treden. Deze ziekte komt meestal bij jonge meisjes en vrouwen voor en verdwijnt dikwijls vanzelf na het 45ste levensjaar.

Bij de behandeling moet men trachten de wilskracht van den zieke te versterken, door een geregelde en voldoende werkzaamheid in het huisgezin. Het lezen van romans, aanhoudend handwerken, laat opblijven en het drinken van sterke koffie moeten vermeden worden. Vertoeven in de frissche lucht, wandelen en muziek zijn aan te bevelen. De keuze der gepaste homoeopathische geneesmiddelen moet aan den behandelenden arts overgelaten worden.

H. K. te U. — Voor *opengesprongen huid*, roodheid van het aangezicht en kleine blaasjes in het gelaat, zijn inwrijvingen met glycerine, vaseline of cold-cream aan te bevelen. Het geregeld gebruik van zeep moet vermeden worden, daar de meeste zeepsoorten alkali bevatten, dat de huid te veel aantast. Wilt u aan het waschwater iets toevoegen, dan is het beste een aftreksel van zemelen. Tegenwoordig komt er echter ook zoogenaamde overvette zeep in den handel, waarin de schadelijke alkalische bestanddeelen geneutraliseerd zijn. Dergelijke zeep kunt u in alle apotheken krijgen.

P. K. te 's H. H. — De twee kinderen van zeven en negen jaren, waarover u schrijft, hebben een licht prikkelbaar zenuwstelsel, hetgeen zich openbaart in de hallucinaties, die zij ondervinden. Een hallucinatie is een zinsbedrog, veroorzaakt door een verkeerde waarneming der zintuigen. Men ziet dan gedaanten van personen, die niet aanwezig zijn, of hoort vreemde geluiden en woorden, die niet gesproken zijn. Het is geen „verbeelding,” hoewel de fantasie er een rol bij speelt, maar de zieke neemt al deze verschijnselen even duidelijk waar, als een gezonde de werkelijkheid waarneemt. Vooral vreesachtige kinderen lijden aan dit euvel, zij zien spoken, hooren geluiden, enz. Nauw verwant hiermede is het *slaapwandelen*, waaraan uw nichtje lijdt, ook deze toestand komt bij zenuwachtige kinderen vaak voor. In dien toestand doet iemand dingen slapend, met gesloten oogen, die hij gewoonlijk slechts met het volle bewustzijn kan verrichten, en dat zonder er zich iets van te herinneren. Kinderen, die aan dergelijke verschijnselen van een overprikeld zenuwstelsel lijden, mogen niet met leeren ingespannen worden, moeten vroeg naar bed gaan, veel van de frissche lucht genieten, koud gewassen worden, en mogen geen koffie, thee of alcoholische dranken gebruiken. Er moet voor gezorgd worden, dat het volle maanlicht niet op het bed, waarin zij slapen, kan schijnen. Slaapwandelaars mogen in gevaarlijke posities niet met geweld wakker gemaakt of verschrikt worden.

J. C. V. te G. — Uw buurman van 38 jaren lijdt volgens het oordeel van den arts aan *tubes* en moet ongeneeslijk